

В ПРЕГРЪДКИТЕ
НА ПРИРОДЕН ПАРК
Врачански Балкан
СЕЛО МИЛАНОВО
СЕЛО ДРУЖЕВО

IN THE ARMS OF
Vrachanski Balkan
NATURE PARK
MILANOVO VILLAGE
DRUZHEVO VILLAGE

ДИРЕКЦИЯ НА ПРИРОДЕН ПАРК

ВРАЧАНСКИ БАЛКАН

2014

ИСТОРИЯ НА С. МИЛАНОВО

Старото име на селото е Осиково, най-вероятно от осика (трепетлика), а според друго предположение – от многото оси, които се обитавали хралупите на дърветата в девствените гори наоколо. През 1950 г. селото е преименувано на родения в него септемвриец Милан Петров.

Преданието говори, че селото е основано от четири стари рода – преселници от Родопите, избягали от насилствено потурчване. Според археолози Осиково е старобългарско селище, образувано на мястото на антично трако-римско селище на рудари, за което свидетелстват и останките от стари рудници. В землището са регистрирани около 25 надгробни могилки, непроучени, които местните наричат „мацулки“. Селото се среща в османски документи от XV до XIX в. Местило се е няколко пъти. След Освобождението населението масово се разселва от Старото селище в други части на района с по-благоприятни условия за препитание. Така до 30-те год. на XX в. се оформят пет махали, от които най-голямата е Гумна/Гувна, станала център на новото селище.

Контакти: Кметство Миланово, тел. 0882 804984

Читалище „Пробуда – 1927“ Миланово – тел. 0886 101992 – хор за народни песни, фолклорна група за автентични песни, танцов състав.

Как да стигнем: с кола: на 50 км от гр. Враца или на 70 км от гр. София северно през Искърско-то дефиле; с автобус: от автогара Вършец или автогара Лакатник.

ПРИРОДНИ И КУЛТУРНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ

❖ **Църквата „Рождество на Пресвета Богородица“.** Типична средновековна българска църква, датирана от 1492 г. Стенописи са покривали цялата ѝ вътрешна повърхност, но понастоящем само част от тях са видими. Църквата се намира в махала Старо село. Обявена е за паметник на културата.

❖ В землището на селото има **останки от стари свети обители.** Такива са: черквата в местността Църквище, манастир или параклис „Св. Кирик“ в местността Кирик, манастир в Калугерски дол, манастир „Св. Врач“ в Свражен.

❖ **Паметник на загиналите септемврийци.** Издигнат е на мястото, откъдето през 1923 г. са хвърлени в пропастта четирима участници в Септемврийското въстание. Ежегодно тук се провеждат възпоменателни тържества.

КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР И ТРАДИЦИИ

❖ **Успение Богородично** (15 август) – храмов празник на черквата „Рождество на Пресвета Богородица“. Прави се събор с курбан, църковна служба и водосвет за здраве, музика и много веселие. Фолклорен събор под мотото „Хоро се вие, песен се пее“.

❖ **Събор на село Миланово** (24 май) с организирано факелно шествие до паметника на Септемврийци.

❖ **Курбан на църквата „Успение Богородично“** (8 септември) в с. Миланово.

❖ **Кръстовден** (14 септември) – празнува се при параклиса на Крушовица с богата трапеза, музика и веселие. Курбан се прави в махала Ръжища.

❖ **Игнажден** (20 декември) – Кулинарен фестивал на местни ястия.

HISTORY OF MILANOVO VILLAGE

The old name of the village is Osikovo, probably from osika (aspen) and according to another hypothesis – from the many wasps in the tree hollows of the virgin forests around. In 1950 the village took the name of the participant in the September uprising Milan Petrov, who was born here.

A legend says that the village was founded by four old families, who fled forced islamization in the Rhodope Mountains. According to archeologists Osikovo is an old Bulgarian settlement, founded on the site of an ancient Thracian and Roman mining settlement. On its territory are registered (yet unexplored) about 25 burial mounds, called by locals matsulki. The village is mentioned in some Ottoman documents from the period of XV–XIX centuries. It's location has shifted several times. After the liberation, the majority of the population emigrated from the old settlement in other regions with better livelihood, thus until the 1930s appeared five hamlets. The largest was called Gumna/Guvna and became the center of the new settlement.

Contacts: Mayoralty Milanovo, tel. +359 882 804984

Local Community center „Probuda-1927“ Milanovo – tel.: +359 886 101992 – folk songs choir, group for authentic folk songs, dance group.

How to get there: by car: 50 km from Vratsa town or 70 km from Sofia in North direction through Iskar Gorge; **by bus:** by bus station Varshetz or bus station Lakatnik.

NATURAL AND CULTURAL SIGHTS

❖ **Church “Nativity of Holy mother of God”.** Typical medieval Bulgarian church dated of 1492. Its entire inner surface was covered by mural paintings, but nowadays only few of them are visible. Some of the original icons are preserved. The church is located in a beautiful place, 5 km from the village in the hamlet “Old village”. It was declared a cultural monument.

❖ There are **remains of old monasteries** in the area of the village. These are: the church in the locality Tsarkovishte, monastery or chapel “St. Kirik”, in the locality of the same name, monastery in the locality Kalugerski dol, monastery “St. Vrach” in Svrajen.

❖ **Monument to the fallen in the September uprising.** It was erected at the place where in 1923 were thrown into the abyss four participants in the September uprising. Every year Commemorative services are held here.

CULTURE CALENDAR AND TRADITIONS

❖ **Assumption** (August 15) – patron saint's day of the church “Nativity of Holy mother of God”. There is a festive celebration with sacrifice, church service and ceremony for health, music and fun. Folk Festival under the motto “Horo is danced, song is sung”.

❖ **Milanovo village day** (May 24) with a torchlight procession to the monument of the fallen in the September uprising.

❖ **“Kourban” offering in the church “Assumption”** (September 8) in Milanovo village.

❖ **Feast of the Cross** (September 14) – celebrated at the chapel on the locality Krushovitsa with rich meal, music and fun. “Kourban” offering in Razhishta hamlet.

❖ **The day of Ignatius Theophorus** (December 20) – Culinary Festival of local dishes.

Кулинарна рецепта „Генино пържено“

В тиган се слага лук, олио и 3–4 сухи чушки. Когато лукът стане златист, се добавят 2–3 лъжици царевично и пшеничено брашно. След като се препече брашното, се добавят 3–4 лъжици бутеница (варено и консервирано кисело мляко) или извара и вода до желаната гъстота. Вари се 5 мин.

ИНТЕРЕСНИ МЕСТА ЗА ПОСЕЩЕНИЕ В РАЙОНА

❖ **Лакатнишки (Осиковски) скали** – скален венец с височина до над 250 метра над водите на р. Искър. Скалите са съставени от пясъчници и варовици, които с течение на годините и вследствие на изветрянето са придобили разнообразни причудливи форми – кули, скални игли, пирамиди и др. Отделните образувания имат имена, като „Нечов камик“, „Високата кукула“, „Суодолскио подмол“ (Темната дупка), „Равнио камик“, пещерата „Житолюб“, „Прозорчето“, „Топли рът“ и др.

Във варовиковите пластове са се формирали над 100 пещери и пропасти. В местността има над 350 катерачни маршрута с различна трудност. Интересни за любителите на подземните приключения са пещерите Козарската, Зиданка, Ръжишката, Свинската, Вража дупка и др. Най-дългата от пещерите. Темната дупка (9 км) – третата по дължина в България. Пещерите в района не са обогатени и посещениято им става само с екипировка и водач.

❖ **Карстовият извор Житолюб** се образува от две подземни реки. Губилища поемат част от водите на реките Петренска и Пробойница, които преминават през водните етажи на пещерата Темната дупка и през тесен сифон се изливат в извора в подножието на скалите. Около извора са разположени малък ресторант и изкуствено езеро.

❖ От **Паметника на септемврийци** по добре оформена и обезопасена с парапети пътека може да се слезе до извора Житолюб в подножието на скалите. Пътеката води през Алпийска поляна, където са изградени заслон и кътове за отдих. Съвсем наблизо, върху железни греди, е изграден алпийския заслон Орлово гнездо, до който можете да се стигне само с помощта на алпийска техника.

❖ **Туристически и вело маршрут Старо село – Свражен** 1,5 часа.

❖ Маркирана **туристическа пътека** води от с. Миланово до х. Пършевица.

Cooking recipe “Gena's fry”

Put onion, oil and 3–4 dry peppers in a pan. When the onion becomes golden brown add 2–3 table-spoons of maize and wheat flour. Once the flour is toasted add 3–4 spoons of butenitsa (canned curds) or cottage cheese and water until you reach the desired consistency. Boil 5 minutes.

INTERESTING PLACES TO VISIT IN THE AREA

❖ **Lakatnik Cliffs** are rock cliff high over 250 meters above the waters of the Iskar River. The rocks are composed of sandstone and limestone, which, due to the weathering over the years, have acquired various bizarre shapes – towers, rock needles, pyramids and more. Individual formations have names as Nechov kamik, High doll, The Suodol cavity (Dark Hole), The flat stone, The window etc.

In the limestone layers are formed more than 100 caves and precipices. In the area there are over 350 climbing routes of varying difficulty. Of interest to the underground adventures enthusiasts are the caves Kozarska, Zidanka and the longest caves in the area – The Temna Dupka Cave (9 km). The caves in the region remain undeveloped and can only be explored with proper equipment and guide.

❖ **The karst spring Zhitolyub** is formed by two underground rivers. Several ponors take in part of the waters of Petrenski and Proboinitsa River, which pass by the water-levels of Dark Hole cave and through a narrow siphon pour out in the spring at the foot of the cliffs. Close to the spring there are a small restaurant and a pond.

❖ If you want to take a closer view of the rocks, go to the **September insurgents' monument**, where by a well shaped and secured with railings path you can walk down to the Zhitolyub spring at the foot of the cliffs. The trail leads through the Alpine meadow, where are built a shelter and recreation area. Nearby, on steel beams is built the alpine shelter Eyrie, accessible only by using alpine equipment.

❖ **Hiking and bike trail Staro Selo – Svrazhen** 1,5 hours.

❖ A marked **hiking trail** leads from Milanovo village to Parshevitsa hut.

ИСТОРИЯ НА С. ДРУЖЕВО

Някога селото се е наричало Дупнивръх. Името си то е получило от твърде специфичната местност, в която е разположено – планината тук е карстова и се състои от огромни, не много дълбоки пропадания (дупки) и заоблени върхове около тях.

Първите жители са преселници от близки райони, които намират тук добри условия за прехранване. Но землището е обитавано от дълбока древност. В околностите на селото се намират три неизследвани тракийски могили.

В местностите около селото са шетали хайдушки чети. По тайните пътеки на Козница през 1867 г. преминава Панайот Хитов и неговата чета с байрактар Васил Левски на път за Сърбия. И днес пътеката, по която са минали четниците, се нарича „Пътеката на Левски“, а кладенчето, до което са почивали – „Хайдушкото кладенче“.

ПРИРОДНИ И КУЛТУРНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ

В селото са запазени останки от основите на две църкви. Едната е в центъра на селото, а другата – в ниско планинско дере, под днешното село. Там е съществувала голяма махала със собствена църква, но на връщане, след превземането на Видин (1396 г.) турците я виждат и я опожаряват. Тогава е започнало постепенното и поетапно заселване в днешните предели на селото. През XVII–XVIII в. районът е заселен от преселници от Източна България.

Гробищата на днешното село са своеобразен етнографски паметник. Запазени са паметни плочи от XIX и началото на XX в.

Контакти: Кметство с. Дружево тел. +359 882 511121

Как да стигнем: с кола: На 20 км от гр. Вършец или на 76 км от гр. София северно през Искърското дефиле; **с автобус:** от автогара Вършец или автогара Лакатник.

КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР И ТРАДИЦИИ

Всяка година на точно определени места в района на селото се провеждат т.нар. „оброци“ – курбани за здраве и берекет. Обикновено на всеки такъв събор има християнски кръст, а самите оброци се организират от отделни фамилии и родове.

Празникът на селото се чества в най-близката неделя до празника Възнесение Господне (39 дни след първия ден на Великден).

ИНТЕРЕСНИ МЕСТА ЗА ПОСЕЩЕНИЕ

- ❖ **Град Вършец** (на 20 км от селото) – национален климатичен и балнеолечебен курорт.
- ❖ **Опознавателен маршрут „Пътека на белоглавия лешояд“** – с. Долно Озирово.
- ❖ От с. Дружево **маркирани туристически пътеки** водят до х. Пършевица (4 ч.) и х. Пробойница (2 ч.).

Места за настаняване в района: Туристически комплекс „Гарванец“

За резервации: тел. 0896 677474, e-mail: garvanec.druhevo@gmail.com, www.garvanec.com

Снимки: Мариана Генова, Христина Банчева, Юлиан Тананов, Никола Стефанов

HISTORY OF DRUZHEVO VILLAGE

Once people called the village Dupnivrah – name, received after the specific area in which it is located. This is a karst area, full of large, not very deep caves (holes) and rounded peaks around them.

First settlers emigrated from nearby areas, finding here better livelihood. However the zone has been inhabited since ancient times. In the vicinity of the village there are three unexplored Thracian burial mounds.

In the areas around the village operated hajduks (rebel bands). In 1867 on the secret paths to Koznitsa passed Panayot Hitov and his detachment with Vasil Levski as the standard-bearer on their way to Serbia. Today the path the rebels passed is called "The Path of Levski" and the well, where they rested – Haidushko kladenche (Well of the hajduks).

NATURAL AND CULTURAL PLACES OF INTEREST

The foundations of two churches remain in the village. One of them is in the village center, the other – in a low mountain ravine nearby. In the Middle Ages a large hamlet with its own church existed on the site, but on their way back after the fall of Vidin (1396), Turks burned it. Later began a gradual settlement in the present location of the village. In 17–18 centuries in the region came migrants from Eastern Bulgaria.

The village cemetery is a kind of ethnographic monument, due to the presence of gravestones from 19th and early 20th century.

Contacts: Mayoralty Druzhevo, tel. +359 882 511121

How to get there: by car: 20 km from Varshets town or 76 km from Sofia in North direction through Iskar Gorge; **by bus:** by bus station Varshets or bus station Lakatnik.

CULTURE CALENDAR AND TRADITIONS

Every year at fixed locations near the village take place the so called kurban – votive offerings for health and prosperity. Usually any such holiday is organized by one family and people bring a Christian cross.

The village day is celebrated on the nearest Sunday to the Feast of the Ascension (39 days after the first day of Easter).

INTERESTING PLACES TO VISIT

❖ **Varshets town** (20 km away from the village) – national climatic health and Spa resort. The city is a wonderful place for recreation, sports, climatotherapy and thermal cure, as well as a starting point for tourism.

❖ **Scenic Route** "Trail of the griffon vulture" – Dolno Ozirovo.

❖ **Thematic route** from Druzhevo village lead to Parshevitsa hut (4 hours) and Proboynitsa hut (2 hours).

Accommodation facilities in the region: Tourist complex „Garvanets“

For reservations: tel. +359 896 677474, e-mail: garvanec.drujevo@gmail.com, www.garvanec.com

Photos: Mariana Genova, Hristina Bancheva, Yulian Tananov, Nikola Stefanov

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд
за регионално развитие
Инвестираме във вашето бъдеще

Решения за
по-добър живот

НАЦИОНАЛНА
СТРАТЕГИЧЕСКА
РЕФЕРЕНТНА РАМКА
2007 – 2013

Дирекция на Природен парк „Врачански Балкан“,
Природозащитен център „Натура“,

тел. 092 66 58 49, e-mail: vratchanskybalkan@abv.bg
тел. 092 66 03 18, e-mail: naturacenter@abv.bg

Тази брошура е изработена по проект „Изпълнение на дейности за устройство и управление на Природен парк „Врачански Балкан“, договор N DIR-5113326-C-005, който се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007–2013 г.“, <http://ope.moew.government.bg/bg>

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund
Investing in your future

Opportunities for
better life

NATIONAL
STRATEGIC
REFERENCE FRAMEWORK
2007 – 2013

Administration of Natural park “Vrachanski Balkan”
Enviromental centar “Natura”

tel. +359 92 66 58 49, e-mail: vratchabskybalkan@abv.bg
tel. +359 92 66 03 18, e-mail: naturacenter@abv.bg

This brochure has been created within the project “Implementation of activities for planning and management of the Natural park “Vrachanski Balkan” contract N DIR -5113326-C-005, financed from the European Regional Development Fund and the state budget of the Republic of Bulgaria under Operational Programme Environment, 2007–2013.
<http://ope.moew.government.bg/bg>